

НАБУВАЙМОСИ

Весільна данцовня, зібрана святошно — у ній все: і на-
буток, і забава, і дес-колис бійка, і збитошні жарти. Хто хоч
раз гуляв на такому весілю, а надто у горах, той знає цей
особливий світ, у яким переплетені традиція, трохи наїву,
багато гостинності та ще більше спогадів. А скільки міс-
тики та й фантазії навколо весіль — хоть бери і книжку
пиши.

Ці образки з життя або на фольклорній основі — всі
записані від тих, у кого горять очі любов'ю від слова «тра-
диція». Мова їхня всіляка — десь більше діалекту, десь лі-
тературної мови, десь містика, десь — зворушення глибо-
ке (таке, що аж важко відмежувати авторський виклад від
чуття), а десь і оказії. Бо то є жите... А далі ті видива плавно
перетікають у дитячі спогади авторки, так, як ніч переті-
кає у днину.

Ця книжка — спроба втримати в серці слова, рідні
з дитинства. Ту живу мову Карпат, котру переймалося
з повітрям у Кобаках та й Шепоті, на котрих тримається
все — від вдачі до менталітету. І тут, помежи смерековий
узір Гуцулії, виплекано по чічці з покутського, лемківсько-
го та буковинського країв.

Авторка висловлює глибоку вдячність усім, хто по-
ділився історіями-надихами для образків книжки «Дан-
цовня»: Миколі Шкрібляку, Валентині Чолкан, Роману та

Марії Чобанам, Юрію Грунтковському, Таї Телевань, Анні Гуцуляк, Юрію Берладу. Особливо кольорові приповіданки авторка записала від Івана Сайнюка, Івана Симотюка та Яреми Павліва, їм також щира вдячність.

Рідне для авторки село Кобаки славиться капелами весільних музик, серед її родини — голосисті брати Сайнюки, котрі додали душі та й ватри не одній забаві. І в кобацких музик є така майже екзистенційна приповідка (може, і не лиш у них): «Набувайтесь, гості дорогі. Завтра цього не буде...». Ото вміння набутися у моменті, роздивитися його найцікавіші барви, прожити сповна — може, то і є один із видів щастя?

То набуваймоси. Тут і тепер. Бо жите — то таке вісіле, на котре всі закликані. А раз кликані — то треба бути.

Люди ж наші як пророкують собі довголіття? Передчують набутки на весілля у, наприклад, внуки: «Ото моя Марічка си буде віддавати, ото я тропну». І той набуток — стимул жити ще з півсотку років. А там — як Бог дасть.

‘ВУЙКУ-ВУЙКУ’

Затрембітай мені, дідику. Так, аби уздрілаⁱ голубінь погляду твого і пригадала той голос, йким ти мені виспівував давні співанки. Затрембітай так фист, аби на дилекій полонині сонце зайшло в коров’їчий ріг і зійшло з другого. На цимбалах зайграй. Аби я схотіла взути постолі і піти в данець.

Але мій дід не трембітав. Ні разу... Ні мені ти й нікому. Насвистував співанки, садив яблуневі сади кобацкими горбами, зайців диких підгодовував і носив кáшкет набакір. Таким був.

«Скільки чоловік зрубав дерева — стільки посадити має. Йй, зусмаріяⁱⁱ», — дід Митро гладить шершаві стовбури молодих деревець. А сади вбралися в курункіⁱⁱⁱ цвіту травневого. І бджоли дилекого рою, ніби на звуки дримби, злітаються д’дідовим деревам та зачинають правічний данець «з квітки на квітку».

А замолоду дід був плотогоном, в його часи бокорашів називали сплавщиками. Оце він стає на пліт з ковбків, оце відштовхується від берега, оце минає поціхо^{iv} зелені

ⁱ Уздріла — побачила.

ⁱⁱ Йй, зусмарія — народна версія вигуку «Єзус, Марія». Перекладатися може як «Ой, Боже-Боже».

ⁱⁱⁱ Курунки — мережива.

^{iv} Поціхо — потихо.

береги... А як дараба по ріці перепливає десь близько від людей, а особливо дітлахів, то чують плотогони збитошне: «Вуйку-вуйку, Боже помагай, киньте ковбчика». І підстрибують на березі та й руками махають. Немов чекають моряків далекого плавання. А вони, ці капітани гуцульських кораблів у баранкових шапках і кашкетах, минають та й минають зелені береги і пліють у безвість.

То були часи, коли мій дід був рибою. І умів ходити по воді. Перелітав з хвилі на хвилю і поки живої води — доти плив. Допливали до гамованки, виходили на берег. Як птахи, обтрушувалися і йшли кожен до своєї родини. Дома чекала гореча кулеша, чекала молодиця і чекала та нагла потреба грошей, через яку людина мусіла ставати поверх води й плисти, поки не заробить який гріш.

У ті роки мій дід Митро будувався. То, певно, не було такої роботи, якої би не навчили його сиві роки. Такі роки, від яких у молодого чоловіка сиві не лишень очі. Дід мій кирницю сам викопав, знав набивати підлоги і робити столерку, хати вбирав у курунки з блехи, а як заходила вільна годинка — йшов у горби і садив сади. До самого вечора садив сади. Бо скільки людина забрала дерев з природи — стільки виростити і віддати має.

А я... я не виділа діда плотогоном. Я лиш у книжках читала про гуцульських керманичів, і поки бабка не показала мені вицвілу практично знимку, я не знала, що мій дід був так само тим капітаном гуцульського корабля на Черемоши. Я не чула ніколи, йкими молитвами молився мій дідо на березі великої води, аби буйна ріка, мов та сива кобилиця, дала сісти на свою гонорову спину, і аби вона не скинула гет. Я не виділа, як дідо полуднував студеною кулешею і голубцями у виноградному листку. Не чула

жартів, якими дідо з товаришами розгнали пліт, аби, як у тому данці, «ішов-ішов-не боевсиⁱ».

Але... я це все вчула. Шкірою... Без слів учула, коли на тому самому Черемоші сіла в байдарку, а вода лиш попри самі ноги шурх-шурх-шурх, а зелені береги минають, а десь гентам поза небом — сині, ніби безвість, очі мого діда Митра...

Ти не трембітав і не був полонинником, дідику. Але на дереві твого роду гуцулський цвіт. А на поконечю твого села срібний та гоноровий, а раз почерез раз буйний Черемош плиє. Уднину тихий та пишний, а лиш зайде смерекова ніч — з-під води седут му на гребінь лелітки зірок та й покажуться з води дараби з невидимими плотогонами. А серед них отой, в баранковій шепці — мій дідо Митро. Він бере в данец найбуйнішу ріку і тільки насвистує:

*Начува-ав я ничку,
Начува-ав я другу,
Начува-а-ав я у тої вдовиці,
Що сва...
Що сватати буду...ⁱⁱ*

А на березі дівтора скаче та сміхи щебетом досягають срібної ріки. Руками махають, веселі такі. І голосно, одні наперед одних викрикують: «Вуйку-вуйку, Боже помагай! Киньте ковбчика...».

ⁱ Традиційна приповіданка весільних музик, яка підохочує не збавляти ритму.

ⁱⁱ Строфа з народної пісні «Ой, хмелю ж мій, хмелю».

ПОМОГАННИЦЯ

Образок із рецептом

Маріка віно ткала. Червоним та й синим забéраніⁱ пішвиⁱⁱ, ти й такі самі рушники.

Кажут, молодий вік — золотий. А вóйна — кутюгаⁱⁱⁱ голодна, скавулит до місяця та й то золото хоче собі відобразити. Відобразити і ззісти. Але так не буде...

Молодий Маріїн — в таборі у німців, і переказала би за ним сороками-воронами, аби прийшов — але птахи, відий, туди не лете... Маріка тче, пушки на пальцях цілі криваві. Від того червона нитка на пішві робитси май ясна^{iv}. А ніч за вікном — темніська.

Маріку клонит дрімати. Сестра Олюська в сон приходить — у льолі сивенькій, з полотна зрібного, ти й має в руках тарелик, повний цілих сирих грибів-підпеньків. А у хаті дес таких кухарьок — ніби вісіле лагоде^v. Всі ходе попри малу Олюсю ти й ніхто не годує. І свічок у хаті, на світі^{vi} багато свічок — коби хату не запалили.

ⁱ Заберані — із тканим візерунком.

ⁱⁱ Пішва — наволочка.

ⁱⁱⁱ Кутюга — пес, собака.

^{iv} Ясна — тут: яскрава.

^v Лагоде — готують.

^{vi} На світі — стала конструкція на підсилення сказаного, дослівно означає «дуже».

— Олюсько, шьо ти би їла?
— Я хочу закуски. Тої такої, бабиної...
— А хто тобі закуски має злагодити?
— Марічка... А я їй віна наставляю за то...
— А ти така маленька умієш ткати?
— Я тут всеціно вмію, — дівчинка глипнула так дивно на всіх у хаті ти й щезла, а за нев і сон.

Маріка збудилася трудна — так, ніби вернулася звідкис. Нагадала сон — і сестричку в нім. Роки а роки Олюськи вже нема — умерла маленьков. Відійшла взимі — може, того їй там, на тім світі закортіло закуски?

Маріка квасит білі бураки. А за три дни, коли добре вкиснут, лагодит закуску і сусідам розносит «за простибі». Несе полумиски, вбрані у віночки з барвінку, і той виннийⁱ запах квашеного бурака укупі з терпким запахом лісу видобувають з її серця дві слози. А бірше й не навчена плакати гонорова і закрита в собі Маріка. Ото лишень ті дві слози. І ціхо.

Йде кобацкими Климами — кут села так си називає — і нагадує, ек малá Олюська білала межі деревами і бавилася в хованки: «Шукай мене, не шукай мене. Шукай мене, не шукай мене, шукай-не шукай... Шу-кай...». Сказати по правді, Маріка зле її кімує, давно сестричка відлетіла поза хмару.

Стала Маріка, обіймила дуб, а він ніби дихає полегки. І хмара над нев стала — сивувата й виразна. Стала і далі не плиє.

— Чуєш, Олюсько, бережи відти мого Митра. Би ця смучаⁱⁱ война не забрала й'го ти й никого бірше. Ти видиш

ⁱ Винний — квасний.

ⁱⁱ Смуча — дідча, чортова.

его відти, Олюсько? Видиш, відий... То сокотиⁱ й'го, маленька. Чула-с? А я тобі закуски злагодю...

Іде додому. Переходит ліс темний так, ек днину темну переходитси. І сідає за верстат. І так си здає Маріці, ніби озориⁱⁱ на її забранихⁱⁱⁱ пішвах вже веселіші. Отік не ті самі, котрі були сночі^{iv}. А в хаті пахне квашеними білими бураками і грибами. А за вікном — пúстивси^v дощ. Він виполоче тривоги всі до решти, ти й зробишси світло.

...На небесній канапі сидит кучерева чорнєвка і їст закуску. І почерез хмарку пазит Маріїного Митра, аби ми-нала йго всяка напасть — так, ек темна туча небо минає. Навколо Митра світ си трохи світит — а він навіть про то не знає. Відбуває свою зміну в далекому Трайзені у бавора^{vi}, куда йго війна закинула, і думає: «От тепер би закуски. Тої такої запашної, з підпеньками».

Закуска кобацка

(рецепт кобаківчанки Уляни Лукань)

Беремо 4-5 білих кормових бураків, кришимо соломков, заливаємо літеплов водов і квасимо вліті два-три дні, взимі — до тижня. Відтак у тій самій воді квашений бурак варимо до готовності. Для заправки смажимо зо дві-три цибулини, додаємо підпеньки (опеньки) або відварені сухі гриби і тушимо заправку під кришков. Можна додати чісок. Замащуємо цев заправков бурак, солимо і перчимо до смаку.

ⁱ Сокоти — пильнуй, бережи.

ⁱⁱ Озори — візерунки.

ⁱⁱⁱ Забрані, забрані — оздоблені тканням.

^{iv} Сночі — вночі напередодні.

^v Пустивси — почав іти.

^{vi} Бавор — народна версія слова німецького «бауер», землевласник. Ті, кого вислали на роботу до Німеччини, у спілкуванні одні з одними називали баворами як землевласників, так і власників фабрик чи заводів (хоча такий слововжиток не є точним).

ГАЗДИ

Ті знимки сховані у найдальший закамарок шафи, загорнені в чорний папір. Спретані. Похоронні світлини з відходу старині — предіда Юрка, пребаби Одокії і пребаби Теклюсі. Міхялових нема. Мого предіда, котрий умер на вулику, коли його розкуркулили і відібрали цілий світ — його розумних бджіл. Бджоли цулували діда у душу, а він до них говорив. Заким жив. А відобрали його світ — минувси і Міхяло.

Того Міхялового похоронку в конверті нема — смерть була відий задуже нагла...

В різних віці видиться на тих знімках цілком різне. Ото предіда деревище убрано ціле квітками, і два маленькі деревця з їлички у ногах покійного... Деревця на деревищу. Чисто ніби на вісілю, коли си збирає деревце одно вінчальне, а два на браму си кладе. Би видко, з котрої хати відпровадили молодет до слюбу.

На весілю у нас малі братчики ти й дружби мают зачеплені фустинки на лівім боці. Рівно такі самі фустинки вижу на блюзах незнайомих мені хлопчиків-дітваків на похороні.

Але пребабка Одокія умерла не дівков. І Теклюся ні, і предід Юрко родину на цім світі лишив. То чого їхній похорон так нагадує вісіле?

Бо такий був звичай.

Вони йшли до сльобу з вічністю. Вони, давні рознівські і кобацкі газди, котрим у головах клали свічки й хліб-покушку, а в ногах — пучки ялицеві, деревце на тот світ. Так, ек рушниками перев'езують на вісілю уреду (сватів, батьків, маток), так на похороні си перев'езує тих, хто несе «річі» — хрест, світло, фаниⁱ... Хто несе вінки. Їх за то перев'езують, аби були пизнашніⁱⁱ.

Так, ек молодим си плете вінок з бервінку — так і на похорон тим давнім газдам плели гірлянду бервінкову навкруг деревища.

Багато хто забув. Багато хто думає, ніби того не траба. Лиш старі знимки, загорнені в чорний папір і спретані в дилеку шухляду, кімують, ек було.

Молодета ек просе проці, то приклікают на ліжник ти й просе на дилеку дорогу простити і благословити. Коли людина відпливає з цього світа, її дерев'ений човник з віконцем для душі кладут на ліжник, і він відпливає. І то веселкове руно ліжника стає травичков серед розбурханого чорного моря, та й душа си не топить.

Коли моя стариня йшла з цього світа, їх зібрали в такі самі чічки, ек молодет. Аби душі їхні летіли на писаному ліжничку поза смереки ти й поза дуби, навіть поза гори, на хмару аж.

Де ступала душка мої пребаби Теклюсі — пахло так, ніби утворили піч з колачами. І котилися в різні боки пасочки ти й колачі за простибі — Теклюся кухарька була. Там, у першому світі.

Де її газда Міхяло ступав — чорним небом бджоли з кожної зірки мід збирали. І носили комус у невидиму

ⁱ Фани — корогви.

ⁱⁱ Пизнашні — ті, котрих помітно.

повничку. Міхяло — пасічник, медобор, наш небесний Медовий дідю.

Одокійчин ліжник овечками си розбіг межи зірками. Чорними, зеленими, лілійовими вівцями. Таких не буває? Тут, на небі, всеціно годно бути. А ще в Одокій. Котра плакала худібку цілий вік, цулувала їх і казала: «Ае-ае».

А Юрко, коли на тот світ на небеснім човнику приплив — небо си зробило чисте і зеленаве, ніби його рідна Рибниця. Він у тій Рибниці днински рибу руками ловив. І приносив онукам. А відтак вертався у свою низеньку хатинку зі зруба й накладав ватру. Літо ци зима — дідю Юрко приносив прутиків і накладав ватру. На світі любив тепло та дивитися на вогонь. Таким був мій предід Юрко... Старовіцький газда з Рознова. Мав білі вуса і писану вдачу.

На знімці він лежить у дерев'яному човнику, застеленому тканими верітками, і довкруг него таких чічок, чисто на вісілю. І Юрко пліє, відпливає у ті краї, де зазулька не кує, де кугут не піє. Де рибка си у руки дає.

На тамтім світі моя стариня зійшлася на вісіле. Вийшла з писаних деревищ, устелених кілімами. Так, ніби устала з дорогих та пишних фір. Невидимі коні стали — і ті фіри си сперли. Вийшов Міхяло з Юрком, свати — жертують, вуса накручують, люльку куре. Пребаби обі вийшли, свахи вони собі, опинки вишневі поправили, у небесні люстра себе пообзирали — файні, на світі.

І невидимі музики грають «Гуцулки» та й «Сиротини».

Душі чують ту музику, багнут її. Там, де зазулька не кує, де кугут не піє. Де Рибниця не чурит.

Газди кидають під ноги копійокⁱ — бо недавно прилетіли та й не відбанували за тим першим світом. І повагом-повагом ідуть у данець. Гонорові свати з двох берегів Рибниці. Кому-небудь видіти такі данці не мож. Лиш своїм.

ⁱ На цих теренах є звичай: коли хтось, будучи в жалобі, мусить порушити її (наприклад, стати до родинного танцю на весіллі близьких), то має передусім кинути «відкупне» — кілька монет на підлогу данцовні, а лиш тоді танцювати. В інших випадках веселоці, танці та співи у жалобі суворо заборонені.

ТУМАН

Смерекова галуза туману торкається. Тиша. Майже сон. Бо за туманом не видко ні села, ні навіть ближніх дерев. Місяць мугиче — і аж почерез туман чути його співанку. Місяцько поволи перепливає небом — пантрує. Бо ніч непевна — всеціно може бути такої ночі. Ає...

Маріка вертає через ліс д'хаті. В неділю виставу мають класти, то нині проби аж до ночі глибокої. Вона ніколи не мала страху перед ніччю, але й ніколи раніше не йшла опівнічними Климами. Ці горби — їхня родова земля, ще предід Клим Дойна з братами ці землі присів. Відчуття того, що йде не чужим лісом, а своїм — трохи додавало дівчині певності. Але серце все рівно трипіцкалося під сорочиною.

Край поконежчя на стежці показався чоловік. Дивний такий — Маріка не чула, аби хтось шарудів стежкою. А під ногами ж стільки листу — як мож безшумно іти? Дівчина не близиться, завмерла. А пан поціхо підходив, і Маріка зрозуміла, що він взагалі си не киває до землі. У білому вбраний, білий високий капелюх на голові, очі сині. Сивий і дуже файний пан.

— Ходи, — тягне руку до Маріки, і дівчина знає: то — Пан. Так старші на Того, щезло би, кажут. Й'то страшним та з копитами малюют, а він ніби й цілком не такий. Але коло него дуже студено.

Пан тримає витягнену руку, другою притримується за різьблену каблуку, а Маріка то зажмурює, то розплющує очі: «Снишся, ти снишся, щезни». Але Пан стояв і дивився в очі. Він не снівся.

І дівчина нагадує сестру Васюту — та все пужіла її: «У нашому лісі і в полях є пару таких місць, де си ловит блуд. Отако ідеш, а туман за тобов повзе, повзе, повзе, і ти блудиш...» І скільки би Васюта раз не розказувала — стільки разів Маріці було страшно. Але не показувала — залутавієси і мовчит. Лиш мама відгадувала, що насправді дівчинці страшно від тих Васютиних оповідок.

— Не бійси, Марічко. Єк таки той блуд тебе йме, то ти подивиси перед себе і нагадай, коли їла паску свічену і коли в церкві була. Скільки є нечисті — а вона від Божки тікає, би-с знала собі. Отако стоїш і нагадуєш, коли їла паску.

І Маріка стала й нагадує. А мама в Маріки — кухарька солодка^і, Теклюся. У неї паски такі дуже жовті та крихкі, їх мож їсти губами. Вони у понеділок несли паску на грібки, і Марічка ділила на всіх дівчат-верствачок, і в'ни так по крішці дзьобали, ніби пташки дрібні. І дівчата молилися перед душ свої старині, і чось хотілося плакати.

...Той спогад аж вколов. А Пан на стежці зробився... прозорий. Сховався за туманом та щез.

І вже було не страшно. Думки тривожні обсідають, поки відгадуєш, яке то зло за темрявою чи туманом. Бо боїшся не темряви, а того, що та темрява сховала. А як зустрілася зі страхом і навіть перемогла — то йдеш тим туманом така гонорова й точно знаєш: це твої ліси. Родові. А зійшло най щезає.

^і Солодка кухарька — перепікарка, кухарка від випічки.

АНДРОВА КЕРНИЦЯ

Нічне село колишут тополі — на самім краю Кобак висіано їх цілий рід, та рівно так, ніби хтось мірку прикладав. У місячнім світлі розходяться три дороги — одна дугу завиває і повертає до Розноваⁱ, друга — до Рибна, а третя стелитси прямо і губитси в полях. А що за полями тими? Годен знати, може, поконече світу?

Напроти чорного неба розпростерлоси конюшинове поле. І тим полем з одного села в друге добираються дві дівчині. Кобацькі поля здаються їм морем бездонним. А нічна конюшина вихитується і направляє свої голови до подорожніх. Шепче наче. Але ні, то вітер лиш — конюшина не годна шептати. Ци... годна?

І туман. Такий, котрий подорожнім заходить під чупер на голові, під сорочки і навіть під шкіру. По-трохи...

Дівчата мали повернути на рознівську дорогу, але блуд завів їх у поля. Йдуть та йдуть, а поля конюшинові розпливаються хвилями — в усі боки однакі поля. Дороги більше не видко ні одної.

— Чуєш, Наталко, музики? Дес грают весіле або гускиⁱⁱ.

— Та де, тепер говінеⁱⁱⁱ, хто би тепер весіля грав.

ⁱ Рознів — давня і вже розмовна назва села Рожнів на Косівщині.

ⁱⁱ Гуски — передвесільні гуляння для молоді з музикою. На гуски йдуть без запрошення.

ⁱⁱⁱ Говіне — піст.

— А ти не чуєш цієї музики?

— Та чую...

— Йдім на звук набутку і так на дорогу вийдемо.

То, певно, вітер розгонив музику з керунка в керунок, бо дівчатам си звук мантив^і кожного разу з іншого боку.

— То там, грають там.

— Ні, там. А'чуй.

— А я кажу: музика відти.

Дівчата йдуть туманним полем конюшини на звуки невидимих музик, аж див'єси — керничка похилена. А музика грає отік відти...

Навкруги кернички туман колами завитий, а з самого дна — вівкання та пригравання.

Якби Наталка носила на шії хрестик, та й якби си за него ймила, то керничка би не закігла. І товаришку її, Одокію, так само ні. А так... а так — туман, і лиш невидима рука обертає ржеву корбу, а та порипує: «Ій-га, ій-га. Де...».

Де? Там, де паде...

Дивна сила з керничного дна кегне одну дівчину, кегне й другу поціхо. І туман такий лестий — він ніби підтримує... Дівчата кричати — а їм з горла конюшина росте і вибухає квітами.

Це Андрова керниця. У ній, казали старі люди, си втопив кнезь молодий Андро на саме вісіле. Бо тут, у полях, йому си всіляке мантило. Блуд завів, так кажут... За йкийс чес люди криничку засипали. Рано на поле йдуть — а керничка стоїт собі і корбов порипує. Прийшли завалити — а її нема. Лишень туман кругом ти й поле конюшини. Вони си лиш обернули йти в село — а керничка за їх плечима си показала і стоїт собі. Гостий визирає.

^і *Си мантив — марилося.*

Казали старші люди не ходити попри ту керничку грішним ти й нехрещеним. А коли ми всі грішні — то хоть хрестик у пазусі мати свічений. Бо... таке.

Видиш серед кобацького поля Андрову керничку? А придивиси добре, в'на там є...

МАСАРЬКА

Хата Аниці — на поконечю полонини. З усіх боків обгороджена плотами, та хата з її стрепіхатою крівлею здалека подобає на велике гніздо. Баба — масарька^і. Таку цілком не жіночу роботу вибрала собі ще за дівки. Ріже свині тихо і востро, ек гадина желит — раз, і є. Свиня це вівкає, не трепічкаєси — вона, сарака, лиш учула, ек поклали її на сани і ек баба направила вузький ніж туди, де собі знала. І ек ніж гадинов полегки заповз.

Аниця різала свині тільки на саннях. Ніхто бабіну не питав, чо так. Великі сани, зверха постіль зі смеччини. Вона їх привозила сама, а відтак забирала. Плату брала мнесом і кров'ю — з першого буде свіжина, а з другого — кубаса-кров'янка. Гроші не брала.

«Я в село не сходю. То вашими паперями з ким, з вовками буду торгувати?».

Аниця така трохи повнувата, а руки чіпкі і з довгими нігтями. Завита у червону фустину поверх чорної куфайки. Вона провадить сани гори, а на саннях торбина свіжини і слоїк крові.

Баба всю дорогу мугиче масних співанок — так дорога їй стає легшою.

^і Масар — м'ясник, майстер різання свиней та іншої худоби, він же займається обробкою м'яса. Переважно це чоловіча професія.

Близиться до хати — а на призьбі парубок сидить. Руб-
цак коло него, сидить і курить.

— Дай Боже здоров'ячка, — привітався.

— Будь дужий, — баба уважно вглядається, хто забрів
так далеко.

— Я у такій справі... Заблукав я і від своїх відбився. Пу-
стять мене переночувати. Не безкоштовно, — усміхається,
поспіхом докурює і гасить цигарку.

— Та де меш лігати, зі мнов? Хата мала.

— Та хоть на підлозі. Ви в одній кімнаті, я в другій.
Мені аж так нічо не треба, лиш би вітер не дув. Пустять,
бабко.

— Яка я тобі бабка. Аниця я. Ну, дивиси. Постелю тобі ліж-
ник, ти й лежиш. Але скажу тобі так: у велику хату не йти.

— У котру велику хату? Тут ніби одна хата...

— Отуда, — показує баба на світлицю, і мандрівник
згадав: тут хатою називають кімнату. «Велика хата» — то
головна, велика кімната.

— Не піду. Там уже є хтось на нічліг?

— Ні. Там мнесо.

Двері самі прочинилися, і Юрко (так звати мандрів-
ника) побачив довгі саморобні столи з дощок (ніби на ве-
сілля). І ті столи всі закладені м'ясом. Солодкуватий запах
свіжого м'яса й крові добуває млість. Не мож дихати.

— Не пускай тепло, закрій, — чіпка рука Аниці при-
пирає двері, і ті лиш поскрипують.

А мала бабина хата, або, як тут кажуть, сижéва — те-
пла і затишна, хоч дуже темна. Напевно, через малі вікна
тут потемки. До сволока вчеплений каганець, а на грядах
розстелені ліжники. Коли каганець на них блимає, ті візе-
рунки якісь ще красивіші.

Баба їсти варить.

— Коли я піду, ти можеш лігати в лужко. Не бійси, я си не буду зачіпати, — смієси желізними зубами.

— Та ви казали... на ліжнику, — Юркові трохи в горлі пересихає від бабиних жартів.

А баба заправляє фасулю-колочінку смажков і наспівує:

*Ой, не бий ми чьоловічку,
Не бий ми запусто.
Бо ек Місьо був раз зверьхи —
То ти був май згуста...*

— Не бійси, мацьонький, — сміється далі Аниця. — Я сеї ночі не лігаю. Отому всему мнесу треба ред дати. Брала би тебе в помоганники, але ти не від цього, ти від обережків.

...Юрка будить спрага. Хата така тепла, аж пріє, а за порогом — сивий приморозок. Але вода — у сінях, то Юрко взувається і несміло виходить. Здається, за кожним його кроком хата Аницина рипить. Ніби сердита баба, котру розминтрожили та й перебили сон.

Подивився надвір — сполотнів: на яблуневій галузі сидить... Аниця. Лиш якась менша ніби. На Анниці — сардак чорний і червона фустина. А коло неї сидить кажан та чамкаєⁱ. Кланцатий такий. І баба Аниця годує й'го з рук кров'янкою. А кажан хижо глипає на гостя.

— Їж, Юрчику, — каже баба кажанові. — Диси, йкий ти кланцатий, чисто ек я. Гай, зашкірьси... Ги-и... Бабин...

Вишкірився кажан, вишкірилася й баба довгими кланцями — опирицяⁱⁱ, не інакше. Баба і її дивна маржин-

ⁱ Чамкати — плямкати, жувати щось.

ⁱⁱ Опириця — вампірка.